

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący)
SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (sprawozdawca)
SSN Włodzimierz Wróbel

Protokolant Katarzyna Wępa

w sprawie **M. M.**,
skazanego za czyn z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej,
na posiedzeniu w dniu 7 marca 2024 r.,
w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.,
kasacji Prokuratora Generalnego na korzyść skazanego,
od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku
z dnia 7 maja 2020 r., X W 5484/19,

- 1. uchyla zaskarżony wyrok nakazowy w części – co do zachowań przypisanych M. M. w punkcie I oraz rozstrzygnięć z nimi związanych (pkt IV wyroku nakazowego) i w tym zakresie, na podstawie art. 104 § 1 pkt 7 k.p.w. w zw. z art. 5 § 1 pkt 9 k.p.w., umarza postępowanie;**
- 2. kosztami postępowania w sprawie w zakresie wskazanym w punkcie 1 obciąża Skarb Państwa.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem nakazowym z dnia 7 maja 2020 r., X W 5484/19, Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe w Gdańsku uznał M. M. za winnego popełnienia pięciu wykroczeń kwalifikowanych z art. 119 § 1 k.w., z tym ustaleniem, że wskazane wykroczenia M.M. popełnił w krótkich odstępach czasu w podobny sposób, co zostało zakwalifikowane jako przestępstwo z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k., za które wymierzono M. M. karę 2 lat ograniczenia wolności, polegającą na wykonywaniu nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne, wskazanej przez Sąd, w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym (pkt I). Sąd uznał obwinionego M. M. za winnego także pozostałych wykroczeń zarzucanych mu w skierowanych do Sądu Rejonowego wnioskach o ukaranie (pkt II). Ponadto, Sąd Rejonowy orzekł wobec obwinionego środek karny w postaci okresowego zakazu prowadzenia pojazdów (pkt III), obowiązek naprawienia szkody (pkt IV), a także orzekł o kosztach procesu (pkt V i VI).

Od powyższego wyroku kasację wniósł Prokurator Generalny, na korzyść skazanego. Zaskarżył go „w części dotyczącej zawartego w pkt I orzeczenia o jego odpowiedzialności karnej za czyn z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k. i rozstrzygnięć z tym związanych zawartych w pkt IV wyroku” i zarzucił „rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 5 § 1 pkt 9 k.p.s.w., poprzez jego niezastosowanie i wydanie wyroku nakazowego, na mocy którego obwiniony został skazany jak za popełnienie jednego czynu zabronionego z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k., podczas gdy postępowanie w odniesieniu do tego czynu, zainicjowane skierowanymi przez właściwe jednostki Policji odrębnymi wnioskami o ukaranie zostało – w myśl art. 59 § 2 k.p.s.w. – wszczęte o wykroczenia z art. 119 § 1 k.w., a tym samym brak było w tym zakresie skargi uprawnionego oskarżyciela w rozumieniu dyspozycji art. 45 § 1 k.p.k. w zw. z art. 14 § 1 k.p.k., uprawniającej Sąd do skazania obwinionego jak za przestępstwo, co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia przewidzianą w art. 104 § 1 pkt 7 k.p.s.w.” Skarżący wniósł o uchylenie wyroku

nakazowego w zaskarżonej części i w tym zakresie umorzenie postępowania na podstawie art. 5 § 1 pkt 9 k.p.w.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej uwzględnienie na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k. w zw. z art. 112 k.p.w.

Na potrzeby oceny rozpoznania zarzutu kasacji Prokuratora Generalnego należy wskazać, że do Sądu Rejonowego Gdańsk-Południe w Gdańsku, w stosunku do M.M., wpłynęło łącznie dziewięć odrębnych wniosków o ukaranie. Każdy z tych wniosków o ukaranie był wnioskiem „policyjnym”, tj. został wniesiony przez właściwego Komendanta lub Naczelnika Wydziału lub Zastępcę Naczelnika Wydziału jednostki Policji. W sprawie zostało wydanych osiem postanowień Sądu Rejonowego o kolejnym łączeniu spraw do wspólnego rozpoznania, które dotyczyły spraw o następujących sygnaturach akt: X W 255/20, X W 641/20, X W 6/20, X W 5578/19, X W 5701/19, X W 256/20, X W 257/20, X W 5700/19, X W 5484/19 (postanowienia kolejno na k. 135, k. 161, k. 196, k. 221, k. 250, k. 278, k. 307, k. 348). Doprowadziło to do wspólnego rozpoznania spraw ze wszystkich dziewięciu wniosków o ukaranie w jednym postępowaniu, pod sygn. akt X W 5484/19.

W sprawie zapadł wyrok nakazowy opisany w części historycznej tego uzasadnienia, który wobec braku sprzeciwu uprawnionych stron, uprawomocnił się w dniu 11 lipca 2020 r. (k. 433).

Zaskarżony wyrok jest wadliwy, obarczony uchybieniem opisanym w zarzucie kasacji. W dacie popełnienia zarzucanych obwinionemu czynów z art. 119 § 1 k.w. oraz w dacie orzekania przez Sąd *meriti* obowiązywał przepis art. 12 § 2 k.k., zgodnie z którym odpowiada jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa ten, kto w krótkich odstępach czasu, przy wykorzystaniu tej samej albo takiej samej sposobności lub w podobny sposób popełnia dwa lub więcej umyślnych wykroczeń przeciwko mieniu, jeżeli łączna wartość mienia uzasadnia odpowiedzialność za przestępstwo.

Dostrzegając istniejące w doktrynie rozbieżne interpretacje art. 12 § 2 k.k., Sąd Najwyższy w niniejszym składzie aprobeuje tę z nich, która znajduje już odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 października 2023 r., V KK 280/23; z dnia 7 listopada 2023 r,

V KK 278/23). Wskazano tam m.in., że art. 12 § 2 k.k. odnosi się wyłącznie do przypadków takich zachowań podejmowanych przez tego samego sprawcę, które – ujmowane samoistnie – stanowią szereg wykroczeń, ale łącznie wartościowane przeradzają się w jedno przestępstwo przeciwko mieniu, gdy suma wartości mienia będącego przedmiotem zamachu poszczególnych wykroczeń przekracza próg właściwy dla przestępstwa. Implikuje to uznanie, że przepis art. 12 § 2 k.k. poszerza kryminalizację zawartą w Kodeksie karnym, wraz z wszelkimi tego konsekwencjami, w zakresie obowiązku stosowania przepisów tej ustawy. Przepis art. 12 § 2 k.k. określa bowiem podstawy odpowiedzialności karnej „jak za jeden czyn zabroniony”, w sytuacji, gdy sprawca dopuścił się dwóch lub więcej zachowań (czynów), z których każde stanowi realizację znamion wykroczenia. Podstawy prawnokarnej oceny zachowania sprawcy określono zatem w sposób oparty na redukcji, skoro z wielu zachowań będących wykroczeniami powstać ma jeden skumulowany oraz podlegający łącznej ocenie czyn wartościowany prawnokarnie jako przestępstwo. W konsekwencji wszystkie zachowania, które bez użycia mechanizmu z art. 12 § 2 k.k. stanowiłyby odrębne wykroczenia przeciwko mieniu, stają się łączną podstawą odpowiedzialności za jeden czyn będący przestępstwem (w ten sposób: J. Giezek, P. Kardas, *Nowe uregulowania ciągłości popełnienia przestępstwa i wykroczenia (art. 12 § 2 Kodeksu karnego i art. 10a Kodeksu wykroczeń)*, Palestra 2019, nr 1-2, s. 36-55). Przyjęcie tego modelu gwarantuje sprawcy szeregu wykroczeń bardziej rozbudowane gwarancje procesowe. Ocena spełnienia przesłanek z art. 12 § 2 k.k. winna bowiem następować w toku postępowania karnego, a nie postępowania wykroczeniowego, które byłoby właściwe, gdyby czyny utrzymywały charakter wykroczeń (zob. M. Grzesik, *Czyn ciągły i inne mechanizmy redukcyjne w przypadku jednoczy nowego zbiegu przestępstwa z wykroczeniem*, CzPKiNP 2019, nr 4, s. 113-130).

Przyjęcie, że ocena zaistnienia przesłanek z art. 12 § 2 k.k. powinna odbywać się w toku postępowania karnego determinuje to, że aby obwiniony mógł „odpowiadać jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa” niezbędne jest wniesienie przez uprawnionego oskarżyciela skargi inicjującej postępowanie właściwej postępowaniu karnemu, tj. aktu oskarżenia. W tej sprawie właściwe miejscowo jednostki Policji, na podstawie art. 17 § 1 k.p.w., były

uprawnione do działania jako oskarżyciel publiczny w sprawach o wykroczenia, nie posiadały jednak umocowania do samodzielnego wniesienia skutecznej skargi w sprawie o przestępstwo. Dysponując dziewięcioma wnioskami o ukaranie, obejmującymi trzydzieści sześć odrębnych wykroczeń zarzucanych obwinionemu, po dokonaniu analizy materiału dowodowego zgromadzonego w ramach postępowań połączonych do wspólnego prowadzenia i po uznaniu, że zarzucane M. M. jednostkowe wykroczenia z art. 119 § 1 k.w., wartościowane łącznie, uzasadniają odpowiedzialność karną jak za jeden czyn z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k., Sąd *meriti* powinien odstąpić w tej części oskarżenia od dalszego procedowania w trybie postępowania w sprawie o wykroczenie i wobec braku skargi uprawnionego oskarżyciela w sprawie o występki, a to braku aktu oskarżenia wniesionego lub zatwierdzonego przez prokuratora, umorzyć postępowanie na podstawie art. 5 § 1 pkt 9 k.p.w. Sąd ten powinien jednocześnie przekazać materiały sprawy prokuratorowi, celem rozważenia wystąpienia do sądu z aktem oskarżenia w sprawie o jeden czyn, na który składają się wskazane zachowania wyczerpujące znamiona wykroczeń.

Aby obwiniony mógł „odpowiadać jak za jeden czyn zabroniony wyczerpujący znamiona przestępstwa” w rozumieniu art. 12 § 2 k.k., konieczne jest sporządzenie i wniesienie przez uprawnionego oskarżyciela do właściwego sądu aktu oskarżenia o ten czyn zabroniony również dlatego, że wyłącznie wtedy będzie zachodzić możliwość pełnej realizacji gwarancji procesowych przysługujących każdemu, wobec kogo kara oraz inne represje mogą zostać orzeczone w oparciu o ustawę karną. Chodzi zatem o zapewnienie gwarancji właściwych dla postępowania karnego, dotyczących m.in. obowiązku przesłuchania sprawcy, terminu do odwołania się od wyroku, ale także konsekwencji prawnych pociągnięcia do odpowiedzialności, takich jak wpis do Krajowego Rejestru Karnego w przypadku skazania za przestępstwo.

Należy podkreślić, że nie jest dopuszczalne rozpoznanie sprawy o przestępstwo w procedurze wykroczeniowej, także w wypadku wszczęcia postępowania w sprawie o wykroczenie i stwierdzenia w toku postępowania sądowego, że czyn stanowi przestępstwo. Występuje wówczas ujemna przesłanka procesowa w postaci braku skargi uprawnionego oskarżyciela, gdyż do rozpoznania sprawy o przestępstwo wymagany jest akt oskarżenia (lub jego surogat) wniesiony

przez prokuratora lub innego uprawnionego oskarżyciela publicznego (por. D. Świecki, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el 2023, t. 14 do art. 400). W konsekwencji, wniosek o ukaranie w sprawie o wykroczenie nie jest właściwą skargą do rozpoznania sprawy o przestępstwo, a więc również i do skazania „jak za przestępstwo” w rozumieniu art. 12 § 2 k.k.

Nie jest też dopuszczalne stosowanie w jednym postępowaniu dwóch procedur, karnej i wykroczeniowej (por. uchwałę Sadu Najwyższego z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 14/05 (OSNKW 2005, z. 6, poz. 51)). Pomimo, iż wskazana uchwała została podjęta w odniesieniu do odmiennego niż analizowany stanu faktycznego, stanowi trafny argument wspierający rozstrzygnięcie w tej sprawie. Sąd Najwyższy stanął bowiem na stanowisku, że orzeczenie w sprawie o wykroczenie, wydane w postępowaniu karnym z pominięciem przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, jest chronione treścią art. 439a k.p.k., stąd w sprawie, w której rozpoznaje się jednocześnie kwestię odpowiedzialności karnej za przestępstwo i za wykroczenie, nie można stosować równolegle dwóch procedur i zastosowanie znajdzie Kodeks postępowania karnego (por. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2023 r., V KK 278/23).

Podsumowując, wydanie wyroku nakazowego w tej sprawie w postępowaniu wykroczeniowym doprowadziło do zaistnienia w sprawie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 104 § 1 pkt 7 k.p.w., polegającej na procedowaniu pomimo braku skargi uprawnionego oskarżyciela z art. 5 § 1 pkt 9 k.p.w. To z kolei determinuje obecnie konieczność uchylenia wyroku nakazowego w zaskarżonej części i umorzenia postępowania w przedmiotowym zakresie.

Należy wskazać, że uchylenie wyroku w zakresie punktu I, tj. skazania za czyn kwalifikowany z art. 278 § 1 k.k. w zw. z art. 12 § 2 k.k., oznacza jednocześnie konieczność uchylenia innych rozstrzygnięć akcesoryjnych względem skazania, tj. w tym wypadku orzeczenia obowiązku naprawienia szkody (pkt IV).

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w sentencji wyroku.

[J.J.]

[ał]

Małgorzata Wąsek-Wiaderek

Kazimierz Klugiewicz

Włodzimierz Wróbel